

Tabii Afetlerin İnsanların Beslenmesine, Türkiye Tabiatına ve Millî Servetimize Olan Zararlı Etkileri

Yazan :

Mehmet SALİHOĞLU

Mesken Genel Müdür
Muavini

Türkiye'nin, dünya coğrafyası içindeki durumu, Doğa (tabiat) nın çeşitli özellikleriyle bezenmiş imasına rağmen, gündün güne, uğadığı bitki tahribatı yüzünden, çölleşmeye doğru gitmektedir. Ormanları korunmayan, insanlara olduğu kadar, ağacına, bitkisine, çiçeğine leğeri verilmeyen ülkelerin kaçınılmaz kaderi, Türkiye'yi de gittikçe aralaran bir çember halinde sıkıkmak, bunalmaktadır. Hoş, Doğayı evmiyen ağaçlara, çimenlere, çiçeklere gönlünden bir şeyler vermiyen kişilerin, insanları sevebileceği le şüphelidir ya..

Bu da ayrı bir sorun (mes'ele). Beethoven der ki: «Hiç kimse loğayı benim kadar sevemez. Ben, bir ağacı, bir insandan çok severim. Bunu diyen büyük müzik usası, insana olan sevgisini, özgürlüğe, kardeşliğe olan inancını da 9. senfoni gibi yüce bir sanat yapıtıya ölümsüzleştirmiş olan kişidir. Yine de söylediği söze bakınız: Ben bir ağacı bir insandan çok severim. İşte Batı'yı Batı yapan ilkelelerin başında, insan sevgisi, gerçek sevgisi, özgürlük sevgisi kadar, bu erişilmez doğa (tabiat) sevgisi de yer almıştır.

Ağaç, gölgesile, meyvesile, gölünüşü ile, dış dünyamızı olduğu gibi, iç dünyamızı da tazeliklerle şiirle dolduran, zenginleştiren kutsal bir varlıktır. Onu yerle bir ettiniz ni, yalnız gölgeden, meyveden, güzel manzaralardan yoksun kalmaz, ayrıca, toprağın dengesini de bozmuş olursunuz. Ağacın, kökleriyle toprağı tutucu özelliği bir yana, dalları, yaprakları ile gökten düşen yağmur tanelerinin hızını nasıl kestiğini, onları nasıl uysal bir hâle getirerek yere bıraktığını ve böylece yer yüzünün aşınmasını bir kertevedek nasıl önlediğini hepimiz biliriz. O halde, ağaçları sevmek, onların çoğalmasına, gelişmesine çalışmak, dörtte üçü, bitkisizlik, açsızlık yüzünden çölleşmeye, aşınma ve taşınmaya (Erozyona) uğra-

yan yurdumuz insanları için, kişisel hattâ ulusal bir ödevdir. Kişi mutluluğunu sağlayan etkenler arasında ağaç sevgisi, tabiat hayranlığı da yer almadıkça, toplumsal mutluluğa ermemiz kolay kolay sağlanamayacaktır.

O halde, geçimimiz, mutluluğumuz, hayata bağlılığımız, Türkiye tabiatının korunmasına; Türkiye tabiatının korunması da geniş ölçüde, ormanlarımızın korunmasına, çölleşmeye yüz tutmuş topraklarımızın ağaçlandırılmasına bağlıdır. Ağaç olan yerde su olur, çünkü yağış olur. Ama ağaçlandırmak için de suya ihtiyaç var. Ağaç olan yerde, toprağın seller, yer kaymaları yüzünden aşım sürüklenmesi, güçleşir.

Türkiye'mizin denize yakın bölgeleri bir yana, Orta, Doğu, Güney Doğu ve hattâ Trakya bölgelerini gezenler, yeşille, ağaç özlemi içinde kalır, göz alabildiğine uzanan çorak düzlüklerin çirkin boşluğu içinde ürperirler.

Yapılan yaklaşık bir hesaba göre, memleketimizde her yıl, akar suların denizlere taşıdığı toprak miktarı, 15 cm kalınlığında bir Kıbrıs adası kadar. Bunun başlıca sebebinin, bitkisizlik, ormansızlık yüzünden, yağmur sularile topraklarımızın kolayca aşınması, derelere, nehirlerle taşınması olduğu muhakkaktır.

Yukarıda açıklanan nedenlerden dolayı, Türkiye bir tabii afetler ülkesi olmuştur. Topraklarla, sularının dengesi bozulmuş, bu yüzden, seller, su baskınları, yer kaymaları, yurd ölçüsünde varlığını tehdit eden millî bir felâket halini almıştır. Hele, 1962-1963 yılı, fazla yağışlar dolayısıyla, özellikle sel ve yer kayması afetleri bakımından yük-

sek bir düzeye yükselmiştir. Öteden beri Türkiye'de bu olaylara devlet eli uzanagelmisse de, bundan böyle daha ciddi, daha plânlı bir çalışma düzeni kurmamız, tabii afetlerle sâfaşa bütün yurtdaşıları katmamız, kaçınılmaz bir zorunluk hâlini almıştır.

Sel, yer kayması, erozyonlar, ekilebilen toprakları da işe yaramaz hâle sokmaktadır.

Şimdi dünyada besin maddeleri durumu ile ilgili bazı bilgiler sunarak, afetlerin ne ciddi bir tehlike yarattığını belirtmeye çalışalım.

Birleşmiş Milletler istatistiklerine göre, yer yüzünde her yıl 100 milyon insan doğuyor, 48 milyon ölüyor. Demek ki, dünya nüfusu, her yıl 52 milyon kişi artmaktadır. Bu gidikle 2000 senesinde, yani 37-40 yıl sonra, bugün üç milyardan ibaret olan dünya nüfusu, bir kat yükselecek, 6 milyar olacaktır.

Bütün kara parçaları, dağı ile, taşı ile, kaya ve toprağı ile bütün kıt'alar, ekilip biçilir hâle gelse bile (ki buna imkân olamayacağı aşîkârdır.), ancak bu 6 milyar nüfusu, normal şekilde besleyebilir.

Bugünkü çocukların, 50-60 yaşına geleceği günlerde, dünya nimetleri, insanlara yetmez bir halde olacağı benziyor. Bugün bu ihtimali hesaba katan bilginler, besin maddeleri araştırmasında girişmiş bulunuyorlar. Denizaltı âlemine, uzaya ve sentetik maddelere yönelen bu çalışmaların, gelecekte, bugünden hayal edilemeyecek olan yeni yeni besin maddeleri sağlayacağını ümit etmek, bir düş sayılmaz.

Atomik bir çağda, insanlığın yaratma gücünden kuşkulananmak için hiç bir sebep yoktur.

Yalnız, bazı gerçekleri, ne denli acı olursa olsun bilmek, yeni bir güç kazandırır insana. Geleceği kuracak olan gençlerin, daha şimdiden, kendilerini bekleyen büyük bir beslenme problemi olduğunu bilmelelerini bu yönden gerekli buluyoruz.

Bugünkü nüfus artışı oranına göre yapılan hesaplara bakılırsa, 2000 yıl sonra, yani 4000 senesinde, yer yüzündeki karaların m² sine 3 insan zor sığacak, dünya âdetâ bir miting meydanı hâline gelmiş olacaktır.

Bugün dünya nüfusu 3 milyar aşmış durumdadır. Bunun 1.8 milyarı aç, 1/2 milyarı yarı aç, yarı tok 700-800 milyonu da iyi beslenme şartları içindedir. Bu rakamların üzerine eğilerek, acı acı düşünmemiz gerekiyor. İnsanlığın 3/4 ne yakın bir kısmı açken, dünyada barış ve kardeşlik, esenlik ve mutluluk kolay kolay sağlanamaz.

Biraz da memleketimize bakalım şimdi. Daha doğrusu, topraklarımızın bazı memleketlerinkine göre verimliliğini gözden geçirelim.

Türkiye'de toprağın bir dönümünün verdiği ürün, 1 sayıldığına göre, bu rakam Yunanistan'da 2,5, Orta Avrupa'da 3,50, İngiltere ve Fransa'da 7, Amerika'da 13,5 tur.

Bunun sebepleri şöyle özetlenebilir: Bir kere, bizde kimyasal gübre, yani azotlu ve fosforlu sentetik gübre çok az kullanılmaktadır. Modern sulama tesislerimiz, kuraklıkla mücadele usullerimiz hayli geri durumdadır. Toprakta gübre olarak kullanılması gereken ve her yıl 60-70 milyon ton civarında olan hayvan gübresi, kurutulup 17 milyon ton tezek yapılmakta ve kışın köylerimizin önemli bir kısmında yakacak olarak kullanılmaktadır. Neden? Çünkü Anadolu ormansızdır. Yakacak odunu yoktur. Linyit kömürü de, ne yazık ki memleket çapında işletilmemekte, ulusal bir yakacak hâline gelememektedir. Böyle tabii ve yapma gübrelerden yoksun kalan topraklarımızı, üstelik bir de yel üfürür, sel götürürse, sonuç elbette böyle olur. Türkiye, nüfusu her yıl 900 bin kişi artmakla, dünyada en hızlı artan memleketler arasında yer almıştır ki bu, senede % 2,9-3 oranında bir artıştır. Ve 2000 senesinde yani 35-40 yıl sonra da 60 milyona yükselmiş olacağız. Yalnız şunu da belirtmek yerinde olur ki, modern tarım usulleri, sulama, gübreleme ve zararlı böcek ve mikroplarla mücadele sayesinde, bu vatan toprak-

larının, 130-150 milyon nüfusu rahatça besleyebileceği hesap edilmiştir.

O hâlde hepimize düşen ilk ödev, topraklarımızı değerlendirecek tedbirleri almak, tabii âfetleri önlemenin yollarını araştırmak ve bu aziz memleketi, herkesin nasibini alabileceği bir ülke hâline getirmektir.

30 milyon olan bugünkü nüfusun yıllık hububat ihtiyacı, 13,5 milyon ton olduğu halde, ancak 10 milyon ton verebiliyor topraklarımız. Ve biz, aç kalmamak için Amerika'dan buğday satın alıyoruz.

Tarım ülkesi olarak tanınan memleketimiz için bu hâl, çok düşündürücü, hattâ utandırıcıdır.

O halde yapılacak şey, kısa zamanda topraklarımızı verimli kılmamanın türlü tedbirlerini aynı zamanda almaktır.

Bunun için de, dâvanın köktüne inmek gerekiyor. Topraklarımızı kemiren erozyonların başlıca iki sebebi var: 1 — Her çeşit bitki örtüsünün, özellikle ormanların tahribi, 2 — Başboş ve düzensiz otlatma. Bugün 74 milyona yaklaşan büyük ve küçük baş hayvan servetimizin, ancak 29 milyon hektar kadar olan çayır ve otlak alanından yararlandığını düşünürsek, beher hayvan başına 0,4 hektara yakın bir otlama alanının rastladığı görülür. Bugüne kadar düzensiz ve ağır otlatmalarla tahrip edilen otlaklar, hayvanlarımızı beslemekten çok uzaktır. Bu yüzden ki ormanlık yerler de otlama alanı içine alınmış ve tahripten kurtulamamıştır.

Topraklarımızın % 66 sı erozyonlu olup, ancak % 34 ü normal durumdadır. Bunun dağılışı, aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Yukarıdaki rakamlar incelendiğinde kaygılanmamak mümkün değildir. Nüfusu yılda % 3 oranında

artan bir memleketin, beslenmek için, mevcut tarım arazisinin zaten yetersiz olan verimini arttırmak yerine, ormanlarla, otlaklardan tarım alanı açma yoluna gitmesi, yer altı ve yer üstü su akışlarını düzenliyen sürekli bitkilenme (vejetasyon) ile kaplı orman ve otlakların kısa zamanda denge bozucu şekilde tahrip edilmelerine yol açmaktadır.

Tabii bitki örtüsünün baş tahripçilerinden biri olan keçinin, başka bir hayvanla ikâmesi yapılmadan, düzenli, plânlı bir ağaçlandırmaya gitmeden, erozyonu önleyici teknik tedbirler almadan toprağı sulayıp gübrelemeden Türkiye'yi gelecekteki açlık tehlikesinden kurtarmak mümkün olamayacaktır.

O Türkiye ki, her yıl artan 900.000 nüfusunun yalnız mesken ihtiyacı (eskiyen harap olan meskenlerinin yenilenmesi bir yana) 180.000 olup, en mütevazî bir hesaba bunun anlamı yılda 2 milyarlık yatırım demektir. Sade, artan nüfusu karşılamak içindir bu.

Keza tarım sektöründe Baade raporuna göre 2,5, Prof. Reşat Aktaş'a göre 3-3,5 milyon gizli işsiz vardır. Bir insana sınıai yatırımla iş sahası açmak için 20.000,— TL. lık bir yatırım yapılmasının gerekli olduğunu iktisatçılar söylüyorlar. Buna göre sınıai yatırımla 3,5 milyon gizli işsize iş yaratmak için 70 milyar liralık yatırım yapmak gerekiyor demektir.

Öte yandan yine artan nüfusunun her yıl iş alanına ittiği çalışan nüfus sayısı, Prof. Talas'a göre 400-550.000 kişidir. Yukarıda insan başına sınıai yatırımla iş hâmi yaratılabilmesi için, 20.000,— T. L. lık yatırım yapmak gerektiğini söylemiştik. Bu hesaba göre, her yıl yeniden iş isteme durumuna geçen 450.000 Türk insanı için 9 mil-

Erozyon	Tarım arazisi		Toplam (1000 Hek.)
	(1000 hektar olarak)	Tarım yapı mayan arazi (1000 Hek. Ola.)	
% 40 Şiddetli	6.847	57.000	63.847
% 23 Orta şiddette	2.868	963	3.831
% 3 Hafif şiddette	2.000	446	2.446
% 66	11.715	58.409	70.124

yar TL. lın sinai yatırım yapılması gerekmektedir.

Tarımdaki mevcut gizli işsizliği, bir anda tam çalışma (yani istihdam) haline getirmek elbette mümkün değildir. Ama, milli emeğin daha doğrusu emek gücünün böyle atıl kapasite olarak bekletilmesi de ulusal bir kayıptır.

O halde bir yandan artan nüfusa yeni iş alanları açmak, bir yandan da tarım sektöründeki 3-3.5 milyon gizli işsize iş bulmak zorundayız demektir.

Gizli işsizliği 10 yılda tasfiye ye kalkışsak, sinai yatırım olarak bunun mânası, her yıl 7 milyarlık yatırım demektir. 9 milyarlık yatırım da, nüfus artışının iş sahasına ittiği çalışabilen nüfus için gerekli idi. O halde, her iki koldan, yılda yapmamız gereken yatırım 16-20 milyarlık bir tutara yükseliyor. Milli gelirimizin bugünkü fiat seviyesine göre 52 milyar TL. olduğu düşünülürse, yukarıda belirtilen hususların sinai yatırımla sağlanabilmesi için, milli gelirin % 35-40 nı yatırıma ayırmamız gerekmektedir. % 7 kalkınma, yani milli gelirde artış sağlamak için Devlet planına göre milli gelirin % 18 zinin, (ki bize göre bu nispet % 18 değil, % 25 olmalıydı) yatırıma ayrıldığı malumdur. Bu durum / karşısında, işsizliği, yukarıda sunulan çerçevede içinde yutabilmek için, plânlı bir ekonominin getireceği disiplin ve imkânlar bile yetmiyecek demektir. O halde yapılacak iki şey kalıyor: 1 — Bir yandan, sinai yatırıma yüklenmek ve bunun gerektirdiği iç ve dış finansman şartlarını yaratmak, 2 — Günden güne artan ve atıl kapasite olarak iş bekliyen beşeri unsuru, yani emek potansiyelini tarım sektöründe değerlendirmek.

Birincisinin sınırlı olduğu düşünülürse, ikincisine iyice yaslanmamız, yani en sağlam milli sermayemiz olan emek potansiyelini mekanik imkânları beklemeden, yine olduğu yerde eğitim, disiplin ve heyecan faktörü ile harekete getirerek, çalışır hâle sokmamız gerekmektedir. Bunu yapabilirsek, köylerden şehirlere akını da kısmen durdurabiliriz.

Demokratik düzen içinde bunun sağlanması için, bütün Türk aydınlarının düşünmesi, kendilerini bekleyen tarihsel ve kutsal misyonun bilincine varması, bu bilincin ateşile yanması gerekmektedir. Beyaz zambaklar memleketinin, Finlandiya'nın kalkınmasını düşündünüz. Neden bizden de, milli heyecanlarımızı körukliyen, gönüllerimize çalışma aşkı, yaratma zevki aşılayan Snelman'lar, halk filozofları, çalışma liderleri çıkmıyor? Kapımızın dibindeki İsrail komşumuzu örnek alamaz mıyız? Artık kaybedilecek bir dakikamız olmadığını düşünerek, çalışma yarışına ve seferberliğine girmemiz, zamanı, çoktan gelmiş bulunuyor. Bu alanda devletin de, halkın da yapması gereken çok şey vardır.

Yazımızın beslenme ile ilgili kısmında bu açıklamayı yapmayı zorunlu buldum. Çünkü işsiz insan, aynı zamanda, aç insan, yahut kötü beslenen insan demektir.

Böyle bir insanın ise randımanının düşük olacağı bir çok hastalıkların bu yüzden kol gezeceği aşîkârdır.

Beslenemiyen her ağız, toplumsal mutluluğu kemiren bir unsur teşkil eder. Sosyal ve ekonomik randımanın artması için ise, insanlara en azından beslenebilecekleri bir iş bulmak, onları «milli hasılaya» bir değer katar hale getirmek gerektir.

Bizim gibi az gelişmiş memleketlerin bir plan disiplini içinde çalışmasından, milli gücü rasyonel bir düzen içinde değerlendirmesinden başka çıkar yol yoktur. Ancak plânlı çalışmanın gerektirdiği bir ahlâk vardır ki, buna fedakârlık ahlâkı diyebiliriz. İşte bunu yaygın bir hâle getirmek zorundayızdır. Bunun için de yukarıdan aşağıya, örnek vererek hareket etmelidir.

Kalkınma plânları ne denli mükemmel olursa olsun, onları kâğıt üzerindeki kuru rakamlar olmaktan çıkarmak, birer gerçek haline getirmek, insanlara düşer. Hele bizim gibi, plânın gerektirdiği kadroyu ve organizasyonu henüz tamamlamamış bir memlekette, aydınlara düşen çok ağır işler, sorumluluklar olduğunu unutmamalıyız. Bu işi yapabilmek için, elimde şu ka-

dar insan, bu kadar malzeme, şu kadar para olmalıdır, diyerek, kendimize mâzeret arayacak yerde; memleketim fakirdir, yetişmiş insanım yoktur, elimde olanlardan en iyi, en yüksek şekilde nasıl faydalanabilirim, diye düşünmeliyizdir. Çalışmak, yine çalışmak baş prensibimiz olmalıdır. Bundan başka çıkar yol yoktur.

Kalkınma plânımızın iyimser bir anlayışla hazırlanmış olması da gözden ırak tutulmamalıdır. Bugünkü sosyal ve ekonomik organizasyonla, personel politikasıyla milli gelirin % 18 ni yatırarak % 7 lik bir kalkınma hızı sağlamamız çok şüphelidir. Böyle bir hızı, milli gelirin % 25 ni yatırıma ayırmakla sağlamak ancak kâbil olabildi. Ama, şu durum bizi çalışmalarımızda bütbütün kamçılmalı, beşeri çabalarımızı köruklemelidir.

Plânsız bir ekonomi düşünmek, geri kalmış memleketler için artık mümkün değildir. Plân, bir ekonominin dimağı sayılmalıdır.

Yine konumuza dönelim: Âfetlerin bir de yapılar, binalar üzerindeki yıkıcı etkileri var ki, iç göçlere, yeni yerleşmelere, milli servette nice nice kayıplara (ayrıca can kayıplarına da) sebep olmaktadır.

Eskiden meydana gelmiş ya da gelmesi muhtemel bulunmuş olup da, 7269 sayılı kanunun geçici 5. maddesi gereğince kararnamele alınmış daha yüzlerce yere, binlerce mesken yardımı yapmak zorunda bulunmamız, zamanında yurtdaşların barındırılmalarına imkân vermektedir. Çünkü eskileri tasfiye edelim derken, yeni yeni âfetlerle karşılaşmakta, teknik personelle ödenek noksanlığı yüzünden, istenilen seviyede bir hizmet yapılamamaktadır. Âfet hizmetlerinin iyi yürütülmesi için, daha dinamik ve yetişkin personele sahip bir organizasyona ihtiyaç varsa da, istenilen teknik kadroya genel şartlar içinde kavuşmak çok güç olacaktır.

Şimdi, genel hayata etkili âfetler dolayısıyla alınacak tedbirlerle yapılacak yardımlar üzerine kısa bir açıklamada bulunalım.

Giriş : Yer sarsıntısı,, yangın, su baskını, yer kayması, kaya düşmesi, çığ ve benzeri âfetlerde, ya-

pıları ve kamu tesisleri, genel hayata etkili olacak derecede zarar gören veya zarar görmesi muhtemel olan yerlerde alınacak tedbirlerle yapılacak yardımlar konusunu, iki safhada özetleyip anlatmak yerinde olur. Bu da, ilkin bu konunun kanun ve mevzuat yönünü ele almak, sonra uygulama hakkında bir kaç söz söylemek biçiminde olacaktır.

I. Afetlerle ilgili kanun ve mevzuat :

a) 1959 yılına gelinceye kadar, memleketin çeşitli yerlerinde meydana gelen afetlerle ilgili çeşitli özel kanunların çıkarıldığını görüyoruz. Bunların listesi aşağıdadır:

1. 6409 sayılı kanun: Tavas kazasının yer kaymasına uğrayan Kale bucağının yerinin değiştirilmesi hakkında kanun. 11.3.1954

2. 6610 sayılı kanun: Lice kasabasında kayaların tehdidine uğrayan mahallelerin yerlerinin değiştirilmesi hakkında kanun. Kabul tarihi 20.5.1955

3. 6683 sayılı kanun: Gerze yangını, Lüleburgaz ve İnce su başkınından zarar görenlere yapılacak yardım hakkında kanun, 28.2.1956

4. 6746 sayılı kanun: Aydın, Balıkesir, Bilecik, Eskişehir, Kırklareli, Konya ve Denizli İllerinde 1955-1956 yılında tâbiî afetlerden zarar görenlere yapılacak yardım hakkında kanun. Kabul tarihi : 22.6.1956

5. 7010 sayılı kanun: Muğla, Denizli, Bolu, Aydın ve Sakarya illerinde meydana gelen yer sarsıntısında zarar görenlere yapılacak yardım hakkında kanun: Kabul tarihi 14.6.1957

6. 7048 sayılı kanun: 6683 sayılı kanuna ek kanun. 10.9.1957

Bu kanun 6683 sayılı kanunla hükümete verilen mâli yetkiyi genişletmiştir.

Bu kanunların hepsi, âfete uğrayan vatandaşlara 20 yıl vâdeli, faizsiz borç şeklinde yardım yapılmasını âmirdir. Yalnız 6683 sayılı kanun, 7. maddesile, 6746 sayılı kanun da 13. maddesile, âfetzedelerin geçim durumları ve bakmak zorunda oldukları nüfus sayısı göz önüne alınarak, bina mâliyetlerinde % 0-50 arasında indirim yapmaya Ba-

kanlar Kurulunu yetkili kılmıştır.

Bütün bu kanunların âfet olduğunda alınacak tedbirlerle yapılacak yardımlar hakkında değişik hükümler getirmesi, uygulama alanında bazı güçlükler ve şikâyetlerin doğmasına sebep olduğundan, âfetler konusunu tek bir kanun içinde, genel ölçülere bağlamak gereği duyulmuş; bu maksatla 1959 yılında yeni bir kanun çıkarılmıştır.

Bu kanun, 7269 sayılı ve «umumi hayata müessir âfetler dolayısıyla alınacak tedbirlerle yapılacak yardımlara dair kanun» adı ile 15.5.1959 da kabul edilmiş, 25.5.1959 tarihinde de yayınlanmış ve yürürlüğe girmiştir. Bu kanunun getirdiği en büyük yenilik, Sayıştay ve genel muvazene kanunları dışında bir âfetler fonu teşkil edilmesi ve hizmetlerde bu sayede sür'at sağlanmasıdır. Kanun, İmar ve İskân Bakanlığınca uygulanmakta ve özellikle Mesken Genel Müdürlüğüne yürütülmektedir. Ancak 7269 sayılı âfetler kanununun da 3-4 yıllık uygulamadan sonra bir çok noktalarda beliren yetersizliğinin giderilmesi için, değiştirilmesine dair yeni

bir tâdil tasarısı hazırlanmıştır. Bu tasarı, âfete uğrayan yurtdaşların lehine olarak, bina yardımının ödeme süresini, meskenler için 20 yıldan 30 yıla çıkarmaktadır. Ayrıca, 6683 ve 6746 sayılı kanunların ilgililerin geçim durumlarına ve bakmak zorunda oldukları nüfus sayısına göre bina mâliyetlerinde % 0-50 arasında indirim yapılması hakkındaki hükümlerini de kapsamaktadır. Öte yandan, yer kayması, kaya düşmesi v.s. âfetleri önleyici tedbirlerin âfetler fonundan yapılacak harcamalarla önlenmesine imkân veren hükümlerle, kadastro işlerini kolaylaştırıcı, yardım işlerinde sür'at sağlayıcı daha bir çok hükümler, yeni tasarıda yer almaktadır.

Son yıllarda (1958-1963 arası) genel hayata etkili çeşitli âfetler dolayısıyla binaları ağır hasar gören, yahut yıkılan yurtdaşlara devletçe toplu inşaat şeklinde (binaların tümünün Bakanlıkça ihale veya emanet olarak yapılması) yapılan mesken yardımlarını kısaca belirtmek istiyoruz.

Bunları, ilgili kanunlarına göre sıralıyacağız.

BAYINDIRLIK BAKANLIĞI

Yapı ve İmar İşleri Reisliğinden

1 — Erzurum Eğitim Enstitüsü D ve E blokları inşaatı işi 2490 sayılı kanun hükümlerine göre kapalı zarf usulüyle eksiltmeye konulmuştur.

2 — İşin keşif bedeli (1.453.837,04) liradır.

3 — Eksiltme Ankara'da Bayındırlık Bakanlığı Yapı ve İmar İşleri Reisliği Eksiltme Komisyonunda 26/7/1963 Cuma günü saat 16 da yapılacaktır.

4 — Eksiltme şartnamesi ve diğer evrakları mezkûr Reislikte görülebilir.

5 — Eksiltmeye girebilmek için, isteklilerin :

A — (57.366,—) liralık geçici teminatını,

B — 1963 yılına ait Ticaret Odası belgesini,

C — Müracaat dilekçeleriyle birlikte verecekleri (eksiltme şartnamesinde belirtilen ve usulüne göre hazırlanmış olan) plân ve teçhizat beyannamesi, teknik personel beyannamesi, taahhüt beyannamesi, Bayındırlık Bakanlığından almış oldukları (B) grubundan keşif bedeli kadar işin eksiltmesine girebileceklerini gösterir müteahhitlik karnesine göre, Yapı ve İmar İşleri Reisliği Belge Komisyonundan alacakları yeterlik belgelerini, teklif mektuplarıyla birlikte zarfa koymaları lâzımdır.

6 — İstekliler teklif mektuplarını 26/7/1963 Cuma günü saat 15'e kadar makbuz mukabilinde ihale Komisyonu Başkanlığına vereceklerdir.

7 — Müracaatın son tarihi 22/7/1963 Pazartesi günü mesai saati sonuna kadardır. Telgrafla müracaat ve postada vâki gecikmeler kabul edilmez.

Keyfiyet ilân olunur.

(Basın A - 7909) 163

Kanunun No:	Âfetin türü:	Kaçyerde uygulandığı:	Yapılan Bina sayısı :	Yardımanın şekli :	Düşünceler :
6409	Yer kayması	Kale - Tavas	277	Toplu inşaat	25 ev memur konutu olarak Maliyeye devredildi. 252 tanesi, âfete maruz ailelere dağıtıldı. (Mevcut kanuna göre 20 yıl vâdeli faizsiz borç)
6610	Kaya düşmesi	Lice	150	» »	30 ev memur konutu olarak Maliyeye devredildi. 120 tanesi âfete maruz ailelere veriliyor.
6683	Yangın ve su baskını	Gerze yangını Lüleburgaz ve İnce su baskın- ları.	1005 54	» » evini yapana yardım.	803 ev Gerze yangınından zarar görenlere toplu olarak yapılmıştır. Yine Gerzede 54 aileye mesken yardımı yapılmıştır. Gerisi, Lüleburgaz ve İnce'ye aittir. (Aşağıdaki gibi)
6746	Türlü âfetler	7 ildeki 23 yerde	2413 ev 739 ahır	Toplu inşaat şeklinde	Bu kanunun 13. maddesi, âfetzedelerin geçim durumlarına göre, % 0-50 nisbetinde malîyet fiatlarında indirim yapmaya Bakanlar Kurulunu yetkili kılmıştır.
7010	Yer sarsıntısı	5 ildeki 14 yerde	1400 ev 3 belediye binası, 6 ilkokul, 1 ev- lendirme Da. 15 dükkan.	Toplu inşaat şeklinde	Bunların çoğu Feyhiye ve Marmaris'te yapılmıştır.
7269	Çeçitli âfetler	15 yerde	2010 ev 195 dükkan	Toplu inşaat şeklinde	İnşaatlardan bir kısmı devam etmektedir. (Eski Besni'nin Yeni Besni'ye nakli ve Hınıs depremi âfetzedeleri'ne yapılacak meskenler, toplu ihale sisteminde 1963 programına alınmıştır.)

Demek ki toplu inşaat olarak, inşaatın tamamı Devletçe yapılmak suretiyle son 4-5 yıl içinde çeşitli kanunlara göre, âfete uğramış yahut uğraması muhtemel yurtdaşılar için 7079 mesken, 739 ahır, 210 dükkan, 10 okul, Belediye binası Vs. inşaatı ele alınmış olup, bunların büyük bir kısmı tamamlanmış ve ilgililerine teslim edilmiştir. Ancak, şunu da belirtmeliyiz ki bunlardan 1300 kadarı, türlü sebepler ileri sürülerek (pahalılık, küçüklük gibi) beğenilmediğinden, ilgililer tarafından alınmamış ve şimdilik Bakan-

lığımızca bekçi gözetimine terk edilmiştir. 7269 sayılı kanunun tâdil tasarısı kanunlaşınca, bunların tasfiyesi kolaylaşacaktır.

Mesken Genel Müdürlüğü, kanuna göre ancak genel hayata etkili âfetler (bir âfetin genel hayata etkili olması için, köylerde en az 10, küçük şehir ve kasabalarda da 25 binanın yıkılması yahut ağır hasar görmesi, uygulamalarımızda alt sınır olarak kabul edilmektedir.) Dolayısıyla âfete uğrayan yurtdaşılar yardım yapabildiğinden, mey-

dana gelen âfetlerin sebep olduğu zarar ve tahribatın, listelerde belirtilen rakamlardan çok daha fazla olduğu kabul edilmelidir.

Bakanlık olarak bizi en çok uğraştıran âfetler, sel ve yer kayması âdetleridir ki, bunların da baş etkeninin, ağaçsızlık, ormansızlık olduğu açıktır. O halde her şeyden önce, yurdumuzu ağaçlandırmak, tabiatın dengesini her yönden sağlamak gerektir. Yoksa, yıkılanı yapmak, sürekli bir millî servet kaybına uğramak, hüner değildir.

...İNCELEMELER

1959-1963 yıllarında 7269 sayılı Afetler Kanunu hükümlerine göre, çeşitli afetler dolayısıyla Mesken Genel Müdürlüğünce yapılan ve yapılacak olan bina yardımları: (Kendi evini yapana yardım usulüne göre)

Yar- dımın yılı:	Kanun No:	Dep- rem:	Su bas.	Yer kay.	Kaya düş.	Yangın	Çığ	Yardım yapılan aile sayısı	Yardım yapılan yer sayısı	Yardım tut. TL.	Yardımanın sekli :	Düşünceler :
1959	7269	—	1	5	—	2	—	232	8	252.100	Kendi evini ya- pana yardım. Kendi evini ya- pana yardım.	Her aileye 500-300 TL. arasında değişen mesken yardımı yapılmıştır. Ayrıca proje Vs. teknik yardım da yapılmıştır.
1960	7269	—	9	11	2	2	—	641	24	2.823.708	Kendi evini ya- pana yardım.	Her aileye 1.500, 5.000,— TL. arasında değişen mesken yardımı ve Ayrıca proje Vs. teknik yardım yapılmıştır.
1961	7269	9	23	26	13	6	—	2661	77	9.802.344	Kendi evini ya- pana yardım.	
1962	7269	—	21	18	8	6	—	2600	54	20.727.250	Kendi evini ya- pana yardım.	Her aileye köyler 7.500, şehir ve 1 sabalalarda 10.000, TL. (dükkanlı olanlara (Sütçül de 13.750,— TL. yardım) proje, teknik denetim yardımı.
								246		3.500.000		Bursa kapalı çarşısını dolayısıyla 246 dükkan, 6 ve âmmeye tesisli yardımı.
1963	7269							3500	140	30.000.000	Kendi evini ya- pana yardım	Aile başına köyler 7.500,— şehir ve 1 sabalalarda 10-12,5 TL. proje ve teknik denetim Vs. yar
								200	1	5.000.000	Eski Erzurum'da Fay hattı üzerinde, depreme mâruz 900 ailenin D.D.Y. nın kuzeyine nakline baş- lanılacak.	mi.
1963 1964 1965	7269	37	—	—	—	—	—	1929	37	22.500.000	Kendi evini ya- pana yardım.	İğdir mer. de 50 Tuzluca ilçe mer- zinde 74 ve Çoğu dır'a bağlı olan köyde 1263 mes- kını ele alınac- üstü olarak, ek denek şeklinde 1 kümetçe Afetler nuna aktarılac- sa da 1964-19 yıllarında kapsay bir inşaat olac- söylenbilir.

Görülüyor ki, İmar ve İskân Bakanlığı, her geçen yıl afete uğrayan vatandaşlara hem yardım miktarı, hem yardım gören aile sayısı bakımından daha geniş mesken yardımları yapmaktadır. Ayrıca, afete uğrayan yurttaşlara mesken yapıncıya kadar, geçici iskânları için afetler Fon'undan portatif barakalar satın alınması yoluna gidilmektedir. Yerli firmaların, bu konudaki çalışmalarını değerlendirilebileceği gibi, afet yüzünden açıkta kalan ve ça-

dırda barındırılmaları mümkün olmayan felâketzedeler de kendilerine normal meskenler yapıncıya kadar geçici olarak, bu barakalara yerleştirileceklerdir. Bugün tabii afetlerin meydana getirdiği gerçek zararların ancak bir kısmına Devletçe el uzatılabilmektedir. Bakanlık olarak inceleme ve yardım alanına aldığı-mız afetler, kanuna göre ancak zararları belli bir seviyenin üstünde olanlar, yani, genel hayata etkili ol-

dukları kabul edilenlerdir. Yurt çüsünde, her afetin zararını araştır- değerlendirecek ne bir teşkilâtın vardır, ne de İmar ve İskân Bakanlığının çalışmaları arasında, böyle geniş ölçüde akademik ve pratik çalışma vardır.

Bu çalışmalar, elbette yapılmadı ve yapılacaktır. Ama bu, esas bir mali ve teknik imkânlar mese- sidir; dolayısıyla de zamana bağlı k- lunmaktadır.